

5. Государственная концепция развития малых городов и поселков городского типа. URL: <http://municipalkg.narod.ru/cc.htm>.

6. Теорія держави та права : підручник [за вимогами кредитно-модульної системи навчання] / Є.О. Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний та ін. ; за заг. ред. Є.О. Гіди. Київ : О.С. Ліпкан, 2010. 322 с.

7. Фатхутдінов В.Г. Адміністративно-правове регулювання у сфері громадської безпеки в Україні : монографія. Київ : Освіта України, 2016. 400 с.

8. Ліпкан В.А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 36 с.

9. Діордіца І. В. Кібербезпекова політика України: стан та пріоритетні напрями реалізації : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 548 с.

10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про загрози кібербезпеці держави та невідкладні заходи з їх нейтралізації» : указ Президента України від 13 лют. 2017 р. № 32/2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/32/2017>.

УДК 343.85:343.9.02(477)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.1.27>

ДОЦЕНКО О.С.

ПРОГНОЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена досить важливій і актуальній проблемі – прогнозуванню адміністративно-правового забезпечення протидії організованої злочинності в Україні.

Визначено, що успішне формування ефективного адміністративно-правового механізму забезпечення протидії організованим злочинностям повинно відбуватися на науковому прогнозуванні.

Обґрунтовується, що прогнозування базується на ретельному аналізі. Визначено взаємозв'язок аналітичної діяльності з прогнозуванням: чим більш точно і повно буде проаналізована інформація про стан організованої злочинності, її наміри і тенденції, тим більш об'єктивним і реалістичним буде прогноз та ймовірність його підтвердження у майбутньому.

Наголошено, що прогноз повинен будуватися на аналізі минулого і нинішнього стану організованої злочинності та адміністративно-правового забезпечення протидії їй з урахуванням закономірностей розвитку.

З'ясовано зміст прогнозування, його зв'язок із виробленням стратегії і тактики протидії організованим злочинностям, перспективним і поточним плануванням.

Обґрунтовується використання прогнозування для вироблення правильної програми дій і прийняття управлінських рішень, що забезпечують досягнення найкращих результатів під час виконання поставлених завдань з протидії організованим злочинностям.

Розглянуто окремі складнощі прогнозування організованої злочинності, зокрема її складної внутрішньої структури і розгалуженої злочинної діяльності. Підкреслено, що різноманітність злочинної діяльності організованих злочинних формувань зумовлює і відповідні види прогнозування.

Розглянуто методи прогнозування організованої злочинності: екстраполяцію, моделювання й експертну оцінку.

Визначено основні недоліки здійснення прогнозування організованої злочинності в Україні. Підкреслено, що проблема прогнозування адміністративно-право-

вого забезпечення протидії організованій злочинності в Україні полягає у відомчій і міжструктурній розпорошеності суб'єктів протидії, відсутності єдиного центру, який би здійснював такий прогноз.

Розглянуто роль і значення у здійсненні прогнозування Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України.

Ключові слова: прогнозування, організована злочинність, адміністративно-правове забезпечення.

The article is devoted to a rather important and urgent problem – the prediction of administrative and legal support for combating organized crime in Ukraine.

It is determined that the successful formation of an effective administrative and legal mechanism for combating organized crime should be based on scientific forecasting.

It is justified that forecasting is based on careful analysis. The relationship between analytical activity and forecasting has been determined: the more accurately and fully analyzed is information about the status of organized crime, its intentions and trends, the more objective and realistic the forecast and the likelihood of its confirmation in the future.

It is emphasized that the forecast should be based on the analysis of the past and present state of organized crime and administrative and legal support of its counteraction, taking into account the patterns of development.

Explains the content of forecasting, its relation to the formulation of the strategy and tactics of combating organized crime, prospective and current planning.

It is justified to use forecasting to develop the right program of action and to make managerial decisions that ensure the best results when fulfilling the objectives of combating organized crime.

Some difficulties of forecasting of organized crime are considered, in particular its complex internal structure and branched criminal activity. It is emphasized that the variety of criminal activities of organized crime groups also determines the appropriate types of forecasting.

The methods of forecasting organized crime are considered: extrapolation, modeling and peer review.

The main disadvantages of implementing organized crime forecasting in Ukraine are identified. It is emphasized that the problem of forecasting administrative and legal support for combating organized crime in Ukraine lies in the departmental and inter-structural dispersion of the subjects of counteraction, and the lack of a single center that would make such a prediction.

The role and importance in forecasting the Interdepartmental Research Center for Combating Organized Crime at the NSDC of Ukraine is considered.

Key words: forecasting, organized crime, administrative and legal support.

Вступ. Успішне формування ефективного адміністративно-правового механізму забезпечення протидії організованій злочинності повинно будуватися на науковому прогнозуванні, яке здійснюється в усіх сферах цивілізованого суспільного і державного життя, у тому числі і в досліджуваному нами напрямі.

Сьогодні серед науковців уже не визиває заперечень, що ефективне управління базується на прогнозуванні, яке дає можливість на науковому рівні розробляти і моделювати перспективи розвитку тих чи інших подій, науково обґрунтовувати напрями розвитку системи, в тому числі й розвитку організованої злочинності та адміністративно-правового механізму протидії їй. Але сьогодні рівень такої прогностичної діяльності знаходиться ще на неналежному рівні.

Вивчення юридичної літератури свідчить, що здебільшого увагу приділено дослідженню питань прогнозування в управлінській діяльності протидії загально-кримінальній злочинності. Ці питання знайшли своє відображення у наукових працях таких вчених, як В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, І.І. Басецький, Ю.П. Битяк, В.В. Богущий, І.П. Голосніченко, О.М. Джу́жа, В.В. Зуй, Ю.Ф. Іванов, Л.В. Коваль, О.В. Кузьменко, Є.В. Курінний, В.І. Литвиненко, Д.Й. Никифорчук, О.П. Рябченко та інші.

Окремі питання прогнозування розвитку організованої злочинності та протидії їй знайшли своє відображення у наукових працях В.Л. Грохольського, М.В. Корнієнка, О.М. Литвинова, Н.Є. Міняйла, Т.М. Міщенко, М.І. Мельника, Є.В. Невмержицького, Г.П. Пожидаєва, О.Ю. Шостко та інших. Але й досі серед науковців немає єдиного підходу до прогнозування адміністративно-правового забезпечення протидії організованій злочинності в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд питань прогнозування розвитку організованої злочинності та адміністративно-правового забезпечення протидії їй в Україні.

Результати дослідження. Слід відмітити, що прогнозування базується на ретельному аналізі. Чим більш точно і повно буде проаналізована інформація про стан організованої злочинності, її наміри і тенденції, тим більш об'єктивним і реалістичним буде прогноз та ймовірність його підтвердження у майбутньому. Такий прогноз повинен будуватися на аналізі минулого і нинішнього стану організованої злочинності та адміністративно-правового забезпечення протидії їй, з урахуванням закономірностей розвитку.

У юридичній енциклопедії прогноз визначається як наукове передбачення на основі певних даних щодо напрямку, характеру і особливостей розвитку явищ та процесів у природі й суспільстві. Широко використовується у всіх сферах суспільного і державного життя, у тому числі для розробки перспектив розвитку правової системи країни, визначення завдань довгострокової законодавчої політики. Прогноз є засобом обґрунтування вибору чи іншої стратегії та прийняття конкретних рішень органами законодавчої і виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо регулювання соціально-економічних процесів [1, с. 148]. Прогнозування юридичне – це наукове передбачення щодо майбутнього стану державно-правових процесів, їх характеру та особливостей, темпів і етапів, напрямів та шляхів здійснення тощо. Таке прогнозування ґрунтується на певних закономірностях соціального, економічного і політичного розвитку суспільства та застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів досліджень. Безпосередньо пов'язане з виробленням стратегії правотворчості та її перспективним і поточним плануванням. Прогнозування юридичне є формою пізнання майбутнього стану держави і права та їх головних інститутів, важливою складовою частиною соціального прогнозування і зазвичай охоплюється строком 10–20 років [1, с. 149].

Враховуючи, що організована злочинність є соціальним явищем, а протидія їй є діяльністю державно-правових інституцій, цілком обґрунтовано можна стверджувати, що прогнозування має безпосереднє відношення до пізнання майбутнього стану організованої злочинності і чинників, що впливають на її зміни і протидію їй. Зроблений на основі пізнання прогноз – це результат, підсумок прогнозування, виражений у ймовірному описі стану майбутнього розвитку вказаного явища. Прогнозування спрямоване на оцінку вірогідного (за зберегання спостережуваних тенденцій) і бажаного (за умови заздалегідь заданих норм) стану організованої злочинності, з метою оптимізації рішень, що приймаються, спрямованих на протидію їй. Тому головне призначення прогнозування полягає у підвищенні ефективності наукової обґрунтованості концепцій, програм, планів та інших адміністративно-правових рішень по забезпеченню протидії організованої злочинності.

Прогнозування використовується також для вироблення правильної програми дій і прийняття управлінських рішень, що забезпечують досягнення найкращих результатів під час виконання поставлених завдань. Тому воно пов'язано з плануванням. Загальним для них є те, що прогнозування і планування звернені до майбутнього.

Водночас відмінність прогнозування від планів полягає в тому, що прогнозування – це ймовірний опис можливого стану організованої злочинності і рівня її протидії, а план – це заздалегідь накреслена програма заходів, що передбачає порядок, обсяг, термін їх здійснення та виконавців [2] по досягненню бажаного результату.

Прогнозування майже в усьому світі широко застосовується для визначення стратегії і тактики боротьби з організованою злочинністю. Аналіз наукової літератури дає можливість прогнозування адміністративно-правового забезпечення протидії організованій злочинності в Україні поділяти за часовими рамками на: довгострокове, середньострокове і короткострокове. На підставі довгострокових прогнозів повинна формуватися державно-правова політика, розроблятися основні напрями адміністративно-правового забезпечення, створюватися ефективні механізми протидії організованій злочинності. Середньострокові прогнози повинні спрямовуватися на розробку програм протидії організованій злочинності, а також планів роботи суб'єктів протидії їй. Короткострокові прогнози повинні допомагати в організації повсякденної діяльності суб'єктів протидії організованій злочинності на державному, регіональному, районному (міжрайонному), міському рівнях.

Визначаючи значення прогнозування, необхідно враховувати об'єктивні труднощі розробки прогнозів з протидії організованій злочинності. На наш погляд, організована злочинність вторинна по відношенню до соціальних і правових проблем, які виступають її причинами. Тому прогнозування протидії організованій злочинності повинно здійснюватися у комплексі з прогнозами стану тих соціальних причин, умов, процесів і явищ, які впливають на її виникнення, стан, характер, структуру тощо.

О.М. Бандурка і Л.М. Давиденко з цього приводу зазначають, що така залежність посилюється «розірваністю» в часі дії причин злочинності і її фізичних змін [3, с. 126]. Тому об'єктивні труднощі прогнозування визначаються таким:

- винятковою складністю внутрішніх і зовнішніх зв'язків злочинності;
- схильністю злочинності до впливу чинників, що мають різну основу – економічну, соціальну, ідеологічну, психологічну, організаційну, що утрудняє їх вимір і оцінку;
- постійною зміною чинників, що впливають на злочинність, у тому числі і в результаті зворотного впливу злочинності на її причини і умови.

Слід відмітити, що прогнозуванню організованої злочинності притаманна її складна внутрішня структура і розгалужена злочинна діяльність, що визначається різноманітністю об'єктів дослідження і пізнання про неї. Різноманітність злочинної діяльності організованих злочинних формувань зумовлює і відповідні види прогнозування.

Досить поширеним у науковій літературі є поділ прогнозування на загальне й індивідуальне. Відносно нашого предмету дослідження об'єктом загального прогнозування є організована злочинність як соціальне явище, види злочинів, які вчиняються організованими злочинними угрупованнями і увесь комплекс факторів, які сприяють існуванню й розвитку організованої злочинності. Об'єктом індивідуального прогнозування є індивідуальна злочинна поведінка членів організованих злочинних угруповань і чинники, які на це впливають.

Важливе значення для протидії організованій злочинності має поділ прогнозування на пошукове і нормативне. Пошукове прогнозування здійснюється шляхом умовного продовження в майбутньому тенденцій організованої злочинності, які мали місце у минулому і наявні сьогодні. Таке прогнозування дає відповідь на питання: в якому напрямі розвивається організована злочинність, і що, найвірогідніше, може відбутися за збереження наявних тенденцій? Нормативне прогнозування здійснюється на підставі заздалегідь визначених наявних правових норм, ідей, мети зниження організованої злочинності, позитивних змін у її динаміці і структурі. Такі види прогнозів дають можливість ймовірного бачення того, що може, скоріше за все, відбутися у разі застосування тих чи інших заходів задля досягнення бажаного результату.

Розглядаючи прогнозування адміністративно-правового забезпечення протидії організованої злочинності в Україні, доцільно зупинитися й на методах прогнозування. Зокрема, аналіз наукової літератури свідчить, що для здійснення прогнозування використовують здебільшого три основних методи прогнозування: екстраполяцію, моделювання і експертну оцінку [3, с. 128; 4]. Але такий поділ методів прогнозування є дещо умовним, адже прогностичні моделі самі гуртуються на екстраполяції і експертних оцінках, а експертні оцінки можуть бути підсумком екстраполяції, моделювання тощо.

Суть методу екстраполяції полягає в умовному продовженні в майбутньому виявлених закономірностей в минулому та сьогодні. Цей метод призначений для пошуку показників майбутнього з огляду на те, що тенденції минулого й теперішнього діятимуть і надалі. Аналіз показників динаміки організованої злочинності та її певних видів за попередній період дає змогу виявити тенденцію до зміни цих показників (зменшення чи збільшення коефіцієнта організованої злочинності). Цьому методу відповідає побудова динамічних рядів організованої злочинності з попереднього періоду, що аналізується. Під час екстраполяції використовується арсенал сучасної математики і кібернетики. Але недолік цього методу полягає в неможливості враховувати можливі різкі зміни ситуації. Екстраполяція дає задовільні результати тільки відносно найближчого майбутнього періоду, але у міру збільшення прогнозованого інтервалу зростають і похибки в оцінках, що призводить до втрати значення такого прогнозування. Тому використання цього методу дає можливість задовільно оцінювати динаміку певних показників організованої злочинності на перспективу тільки за умови стабільності дії криміногенних і антикриміногенних чинників.

Метод моделювання дозволяє оцінювати можливий стан організованої злочинності на підставі певної аналогової системи: математичної, вербальної (словесної) або реальної. Перевага цього методу полягає в можливості отримання альтернативних варіантів прогнозу. Таке моделювання може застосовуватися до прогнозування показників стану організованої злочинності,

її суспільної небезпеки, структури, інтенсивності, розповсюдження, динаміки, зв'язків з іншими антисоціальними явищами, наприклад, корупцією, торгівлею людьми, наркотиками та іншими видами злочинів.

Як зазначають окремі автори, моделювання – це розробка системи математичних формул, які описують динаміку злочинності, беручи до уваги взаємодію комплексу факторів, які істотно впливають на неї. Моделювання як метод прогнозування злочинності передбачає модельно-кібернетичний експеримент, котрий полягає в перебуванні закономірностей функціонування об'єкта, що прослідковуються у визначених умовах протягом певного часу [4].

Наступну групу методів прогнозування адміністративно-правового забезпечення протидії організованій злочинності складають методи експертних оцінок. Значення цих методів прогнозування організованої злочинності зростає останнім часом, коли в Україні, на жаль, немає стабільного розвитку суспільних, правових, політичних, економічних та інших процесів, відсутня стала і чітко визначена реформа правоохоронної сфери, зокрема щодо протидії організованій злочинності. Такий стан прямо чи опосередковано впливає на стан організованої злочинності в державі.

Застосування експертних методів прогнозування найбільш ефективно саме в умовах невизначеності вищеназваних процесів і в умовах дефіциту часу, який необхідний для розробки прогнозування в інших ситуаціях.

У науковій літературі експертні методи прийнято поділяти на дві великі групи: індивідуальні та колективні експертні оцінки.

Індивідуальні експертні оцінки – найпростіші форми експертного опитування. Для індивідуальних експертних оцінок в прогнозуванні найбільш часто застосовуються такі їх різновиди, як інтерв'ю та аналітичні експертні оцінки.

Інтерв'ю передбачає бесіду прогнозіста з експертом за задалегідь розробленими питаннями опитування (програмою). Об'єктивність і якість такої експертизи залежить від певних обставин, що стосуються двох сторін:

– індивідуальних якостей експерта: знань ситуації процесів, які протікають у середовищі організованої злочинності, її стану, динаміки і структури; знань адміністративно-правового механізму забезпечення протидії організованій злочинності в державі та інших країнах; уміння надавати обґрунтовані і повні відповіді на поставлені питання;

– підготовки прогнозіста: обізнаність прогнозіста в досліджуваній проблемі; якості розробленої програми (питань); межі охоплення і деталізації об'єкта вивчення; логічної послідовності і формулювання питань тощо.

Таким чином можна сказати, що успіх експертної оцінки багато в чому залежить від знань, умінь і навичок експерта надавати конкретні й обґрунтовані відповіді на питання, що вивчаються в умовах обмеженого часу та фахової підготовки прогнозіста. Це водночас є і недоліком цього методу, оскільки не кожний експерт володіє такими знаннями, щоб без певної підготовки виконувати цю місію. Але якщо не ставиться завдання отримати досить точний прогноз, а необхідне загальне уявлення про стан організованої злочинності, і результати потрібно отримати якомога швидше, то цей метод можна застосовувати. В інших випадках, на наш погляд, він є досить поверховим і може призвести до неправильних висновків, а відтак і прийняття хибних управлінських рішень.

Більш виваженими, на нашу думку, є методи аналітичних експертних оцінок і «мозково-го» штурму.

Метод аналітичних експертних оцінок передбачає відносно тривалу, ретельну роботу експертів над підготовкою аналізу стану і тенденцій розвитку організованої злочинності, шляхів вирішення наявних проблем та інше. Під час підготовки до здійснення аналізу експерти мають можливість використувувати всю необхідну інформацію про стан організованої злочинності, її причини й умови, заходи протидії їй та інше, що, безсумнівно, підвищує точність і обґрунтованість такого прогнозування.

Метод «мозкового» штурму базується на колективних експертних оцінках спільної праці групи експертів, з метою отримання найбільш об'єктивної оцінки причин і умов стану організованої злочинності і перспектив її розвитку.

Форми такої співпраці експертів можуть бути різними: науково-практичні конференції, засідання «круглого столу», семінари тощо. Під час такої співпраці можуть пропонуватися різні варіанти прогнозу, але в кінцевому варіанті розробляється зазвичай єдиний обґрунтований варіант рекомендацій щодо досліджених питань. І побоювання окремих авторів, що в основі вироблення

єдиної думки лежить логіка компромісу, котра може призвести до надмірного впливу окремих експертів (через їхній авторитет) на міркування решти членів експертної групи [5, с. 433] ми не поділяємо, оскільки багато чого залежить від обґрунтування і достовірності дослідження.

В.М. Плішкін експертну процедуру визначає ще за методом суду, яка відбувається за аналогією з судовим процесом. Частина експертів оголошується прибічниками розглядуваної альтернативи (в нашому разі – варіанта прогнозу), котрі, виступаючи захисниками, наводять доводи на користь цієї альтернативи. Інша частина експертів оголошується її супротивниками, котрі намагаються виявити в ній недостатньо аргументовані або непереконливі місця. І нарешті, третя група експертів регулює перебіг експертизи та підбиває остаточний підсумок. У процесі «суду» функції експертів можуть змінюватися.

Достоїнство перерахованих експертних методів автор вбачає в тому, що колективна, спільна праця експертів у принципі є фактором, який підвищує об'єктивність експертних оцінок. Це пов'язано з тим, що під час такої праці експерти, вислуховуючи думки своїх колег, їх аргументацію на користь запропонованого варіанта прогнозу, одержують нову для себе інформацію, підвищуючи тим самим рівень своєї компетенції.

Однак назване достоїнство за певних умов може виявитися серйозною перешкодою для здобування об'єктивної експертної інформації. Річ у тім, що сукупна робота справляє значний психологічний вплив на експертів, змушує деяких експертів відмовитись від своєї позиції (навіть якщо вона й правильна) на користь думки більш авторитетних членів експертної комісії (з погляду їх відомості, посадового становища тощо) [5, с. 433].

У науковій літературі з кримінології розглядаються деякі й інші методи здійснення прогнозування, але, враховуючи, що предметом нашого дослідження не є процес здійснення прогнозування і його методи, обмежимося вищевикладеним, що, за нашими даними, частіше за все використовується під час здійснення прогнозування організованої злочинності та протидії їй на сучасному етапі.

Слід відмітити, що для підвищення точності прогнозування необхідно враховувати наявність і вплив на організовану злочинність політичних, соціально-економічних, правових та інших чинників. При цьому необхідно враховувати не тільки наявність цих чинників, а й механізм їх впливу на стан та протидію організованій злочинності. Чим більш всебічним є аналіз, глибоко вивченим і врахованим механізм дії різних чинників, тим обґрунтованішим буде прогноз і вища цінність прогностичної інформації, яка може використовуватися в практичній діяльності.

Натомість визначення механізмів і результатів впливу цих чинників на організовану злочинність – це досить важке наукове завдання, враховуючи, що політичний клас завжди відкидає свій зв'язок (у різних формах: спонукання, замовчування, некомпетентність дій тощо) з організованою злочинністю. Але для об'єктивного і обґрунтованого прогнозу необхідна попередня оцінка кожного чинника на рівні експертів, визначення його впливу на організовану злочинність загалом і за окремими її видами (наприклад, у сфері економіки, банківській, соціальній, військовій та інших сферах). Слід також враховувати, що визначені чинники можуть мати як загальнодержавний, так і регіональний характер, що свідчитиме про рівень і масштаби прийняття необхідних адміністративно-управлінських рішень.

Здійснюючи прогнозування організованої злочинності, необхідно враховувати її латентність у багатьох сферах суспільного життя, наприклад: фінансово-економічній, банківській, торгівлі людьми, протиправного обігу наркотиків, торгівлі зброєю, зв'язку з корумпованими особами та багато інших. Неврахування цього може призвести до помилкових висновків стану, динаміки, структури, безпеки організованої злочинності, а відтак вироблення помилкових управлінських рішень.

Ми уже зазначали, що прогнозування організованої злочинності, як й інших соціальних явищ, за своєю природою має ймовірний характер. Оскільки самі закономірності такої злочинності мають складний статистично-наслідковий характер і зв'язок, то побудоване на них прогнозування відбувається на підставі і в рамках теорії ймовірності. А це значить, що на підставі прогнозу можна робити лише припущення (з більшою чи меншою мірою вірогідності), що в майбутньому організована злочинність зазнає тих чи інших змін, але не можна говорити про це як абсолютно беззаперечний факт.

Водночас ймовірнісний характер такого прогнозування не слід розглядати як недолік, оскільки в плануванні заходів з протидії організованій злочинності буде теж закладатися завчасно негативний наслідок можливого невиконання заходу чи отримання негативного результату, що призводитиме до «заперечення прогнозів» активною реалізацією планових заходів.

Слід відмітити, що в адміністративно-правовому забезпеченні протидії організованій злочинності прогнозування повною мірою не використовується через цілий ряд причин як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. З моменту створення спеціальних підрозділів МВС по боротьбі з організованою злочинністю ще у 1985 році і в подальшому до їх ліквідації у 2015 році була зроблена спроба створити необхідну організаційну базу для здійснення прогнозування організованої злочинності в Україні, але, на жаль, цього так і не відбулося. Усі аналізи і прогнози організованої злочинності зводилися тільки до конкретних епізодичних ситуацій, і кожна служба (ГУБОЗ, ГУКР, ДСБЕЗ та інші) здійснювали внутрішній аналіз і прогноз, а загальновідомчого, не кажучи уже про загальнодержавний, не було і, на жаль, немає й досі.

Сьогодні, на нашу думку, головним недоліком застосування прогностичної діяльності щодо організованої злочинності є відсутність відповідної нормативно-правової бази, яка б чітко визначала суб'єкти протидії організованій злочинності і порядок здійснення прогнозування з цих питань.

Слід відмітити, що загалом організаційно-правове забезпечення прогнозування організованої злочинності в Україні майже відсутнє. Тому сьогодні доцільно говорити не про вдосконалення цієї діяльності, а радше за її започаткування. Для цього необхідно готувати й спеціальних працівників, які сьогодні теж відсутні. Тільки підготовлені працівники, які володіють методикою здійснення прогнозування, в змозі виконувати цю функцію, розробляти прогнози, необхідні для ефективного адміністративно-правового забезпечення протидії організованій злочинності.

Водночас проблема прогнозування адміністративно-правового забезпечення протидії організованій злочинності в Україні полягає також у відомчій і міжструктурній розпороченості суб'єктів протидії організованій злочинності, відсутності єдиного центру, який би здійснював такий прогноз. Сьогодні, на наш погляд, це завдання доцільно покласти на Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю (далі – Центр), який є робочим органом при Раді національної безпеки і оборони України і здійснює опрацювання питань боротьби з організованою злочинністю, що мають міжгалузевий характер, забезпечує науково-аналітичне та прогностичне супроводження діяльності РНБО України з проблем боротьби з організованою злочинністю [6; 7]. Як бачимо, цей Центр працює тільки на підготовку документів для РНБО України, яка останніми роками ніяких рішень з протидії організованій злочинності не приймала. На наш погляд, доцільно, щоб Центр забезпечував аналітичною інформацією усіх суб'єктів протидії організованій злочинності, щоб його аналітичні документи можна було використовувати як у прийнятті стратегічних (перспективних) рішень, нормотворчій діяльності, так і у повсякденній діяльності суб'єктів протидії. І тут ще раз доцільно звернути увагу, що складність та різноманітність методики здійснення прогнозування організованої злочинності, особливо в умовах складної і нестабільної соціально-економічної та політичної обстановки в державі, потребує наявності висококваліфікованих фахівців, які могли б забезпечити цей напрям діяльності. Особливо з огляду на те, що в сучасних умовах під час здійснення прогнозу організованої злочинності необхідно використовувати найрізноманітнішу інформацію, яка характеризує політичні, правові, соціальні, економічні, фінансові, демографічні та інші процеси, які тією чи іншою мірою впливають на стан, структуру і динаміку організованої злочинності, заходи протидії їй. Без урахування цих та інших факторів неможливо здійснити достатньо обґрунтований та достовірний прогноз організованої злочинності.

Тому ми можемо сьогодні констатувати, що нормативно-правове, організаційне, а відтак і прогностичне забезпечення протидії організованій злочинності в Україні все ще залишається на досить низькому рівні, що свою чергою відбивається на прийнятті і застосуванні обґрунтованих і дієвих адміністративно-правових заходів. Хоча значення такого прогнозування для протидії організованій злочинності важко переоцінити. Його результати повинні використовуватися під час: а) вироблення державної політики щодо протидії організованій злочинності, в тому числі і на міжнародному рівні; б) розробки та прийняття нормативно-правових актів з питань протидії організованій злочинності; в) формування чи реформування суб'єктів протидії організованій злочинності; г) розробки планів, програм, концепцій, стратегій протидії організованій злочинності; д) здійснення планування діяльності суб'єктів протидії організованій злочинності, що дозволить застосовувати адекватні заходи з вирішення поточних питань; е) інформування органів державної влади, місцевого самоврядування та населення з метою привертання їх уваги до проблем протидії організованій злочинності і надання допомоги суб'єктам протидії організованій злочинності тощо.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що прогнозування відіграє важливу роль в адміністративно-правовому забезпеченні протидії організованій злочинності. Довгострокові прогнози з протидії організованій злочинності можуть використовуватися під час вироблення стратегії соціально-економічного розвитку як країни, так і окремих її регіонів. Адже таке прогнозування дає уявлення про масштаби збитків від організованої злочинності, що зазнає держава і суспільство щороку. Розміри цих збитків обов'язково потрібно враховувати під час розробки програм і планів фінансового забезпечення протидії організованій злочинності.

Список використаних джерел:

1. Юридична енциклопедія : у 6 т. / НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 5 : П-С. 2003. 736 с.
2. Інструкція з організації планування в системі Національної поліції України : затв. наказом НП України № 202 від 24.12.2015 р.
3. Бандурка А.М., Давыденко Л.М. Преступность в Украине: причины и противодействие : монографія. Харьков : Гос. спец. изд-во «Основа», 2003. 368 с.
4. Іванов Ю.Ф., Джу́жа О.М. Кримінологія: навчальний посібник. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/full/153/11/> (дата звернення: 29.03.2020).
5. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник / за ред. Ю.Ф. Кравченка. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 702 с.
6. Положення про Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю: затв. Указом Президента України від 26 лютого 2007 року № 144/2007.
7. Про внесення змін до Положення про Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю: затв. Указом Президента України від 11 травня 2012 року № 309/2012.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.1.28>

ДРОЗД О.Ю.

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Актуальність теми статті підтверджується тим, що функціонування державного бюро розслідувань повинно здійснюватися на основі та в суворій відповідності до певних принципів, тобто об'єктивно зумовлених нормативних положень, які закріплені в законі у вигляді керівних правил та норм поведінки, дотримання яких забезпечує правомірність діяльності Державного бюро розслідувань та узгодженість дій усіх його структурних підрозділів. Метою наукової статті є визначення сутності та змісту категорії «принципи», формулювання на цій основі дефініції такого поняття, як «принципи функціонування Державного бюро розслідувань», а також здійснення класифікації законодавчо закріплених принципів діяльності Державного бюро розслідувань за різноманітними критеріями. Досліджується етимологічне значення терміну «принципи», а також його розуміння теорією логічного аналізу та філософією. З'ясовується специфіка принципів організації та діяльності Державного бюро розслідувань, і на основі проведеного дослідження визначаються і характеризуються такі основні їх ознаки, як об'єктивна зумовленість, нормативна визначеність, загальнообов'язковість, імперативний характер, універсальний характер, забезпеченість реалізації силою державного примусу, са-

---

© ДРОЗД О.Ю. – доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу докторантури та ад'юнктури (Національна академія внутрішніх справ)